

**Odborná exkurze
BLÍZKÁ I VZDÁLENÁ – MUZEA SEVERNÍHO NĚMECKA
23. – 28. září 2014
Závěrečná zpráva**

Český výbor ICOM uspořádal ve dnech 23. – 28. září 2014 odbornou exkurzi do Dolního Saska a svobodných hanzovních měst v severním Německu. Hlavním cílem exkurze bylo seznámení s odbornými pracovišti v oblasti, vytvoření kontaktů mezi odbornými pracovníky, poznání architektonických památek. Exkurze se zúčastnilo 38 muzejních pracovníků, z toho 13 ředitelů. Navštívili jsme 8 měst, 14 muzeí, 22 muzejních pracovníků (z toho 6 ředitelů), 23 kostelů, udělali jsme 52 893 kroků (to je ca 37 kilometrů), autobus ujel ca 2100 kilometrů. Exkurze se uskutečnila z finanční podpory Česko-německého fondu budoucnosti.

Program exkurze byl vytvořen tak, aby muzejní pracovníci z České republiky navštívili nejvýznamnější muzejní instituce dané oblasti a v nich se setkali s jejich představiteli, měli možnost poznat způsob práce, seznámit se s aktuálními projekty a debatovat o způsobech fungování muzejních institucí. Kolegové z Německých muzeí nám ve všech ohledech maximálně vyšli vstříc. Zejména musíme ocenit jejich absolutní otevřenost. Kromě expozic a výstav nebylo problém navštívit depozitáře, restaurátorské dílny, dokonce i rozestavěné muzejní budovy. Ředitelé institucí s námi hovořili o způsobech financování muzeí. Velký dík patří kolegům z Německého výboru ICOM, jejichž přičiněním se podařilo zorganizovat společenský večer v Hamburku.

Muzea v Německu prošla před nedávnou dobou velkou transformací. Z institucí, která měla podobný charakter jako naše příspěvkové organizace, se proměnily na nadace. Díky tomu se zjednodušil systém finanční správy muzeí, která získala větší volnost v nakládání s prostředky. Pozitivně se nový způsob projevil především v plánování dlouhodobých projektů, které vyžadují financování neomezené na kalendářní nebo daňový rok. Také se zjednodušil způsob práce se získáváním peněz mimo státní či městské dotace. Sponzorské dary, peníze z pronájmů a jiné tržby, činí velkou část rozpočtů a například Hamburger Kunsthalle má téměř 50% rozpočtu sestavenou z nedotačních titulů. V principu to funguje tak, že z dotací instituce financuje základní provoz, stálé expozice, platy zaměstnanců. Výstavy, akvizice a další projekty jsou hrazeny z nedotačních zdrojů.

V průběhu odborné exkurze jsme navštívili následující instituce:

Halberstadt a Quedlinburg:

Dom Museum Halberstadt. Prohlídku dómského muzea jsme absolvovali s kurátorkou muzea paní Lindou Herbst. Muzeum patří mezi nejbohatší svého druhu. V problematických letech druhé poloviny 20. století se nacházelo na území Německé demokratické republiky a muzeum fungovalo velmi omezeně, nebo bylo zavřeno. Po spojení Německa se začala psát nová historie instituce, která dnes funguje jako Dómská muzea a spravuje nejen muzeum v Halberstadtu, ale také v Quedlinburgu.

Dom Museum Quedlinburg jsme navštívili na závěr exkurze a součástí prohlídky byla i velmi zajímavá debata o možnostech a budoucnosti dómských muzeí. Co jsou schopná nabídnout, jak mají pracovat s návštěvníky. Speciálně dómské muzeum v Quedlinburgu je příkladem muzea, které musí velmi pečlivě zvažovat, jakou historii bude návštěvníkům představovat – jak zacházet s architektonickým dědictvím dómu, který v 19. století prošel rekonstrukcí a pak znovu při nástupu nacistů k moci, kteří z něj udělali jeden z nejdůležitějších svatostánků Třetí říše? Jak představovat návštěvníkům dómský poklad, který už dnes není jen ukázkou jedinečné řemeslné práce, ale má i historii předmětů, které byly na konci druhé světové války jako válečná kořist odcizeny do USA a před nedávnem objeveny a vykoupeny zpět do Německa? Muzea dnes nejsou pouze místem encyklopedického přefíkávaní historických dat, ale pohled na minulost sama utvářejí.

Hannover:

Museum August Kestner. Muzeum zaměřené na umělecké řemeslo a egyptologii prošlo na přelomu srpna a září 2014 organizační změnou. Dosud samostatná instituce spravovaná městem byla sloučena s městským Historisches Museum. Nově vzniklý Museumsverband by měl zjednodušit fungování obou městských institucí. V muzeu nás uvítal ředitel Museumsverbandu Thomas Schwark a za August Kestner Museum jeho vedoucí Christian Loeben. Po prohlídce stálých expozic jsme nahlédli do muzejního depozitáře.

Niedersächsisches Landesmuseum. V roce 2014 muzeum uspořádalo první severoněmeckou zemskou výstavu, která byla věnovaná tématu hannoverských vládců a jejich spojení s britskou královskou rodinou Als die Royals aus Hannover kamen. Na úvod nám popsala fungování muzea ředitelka Katja Lembke. Následovala prohlídka výstavy, restaurátorských dílen a depozitářů, kterými nás prováděl Martin Schmidt, zástupce ředitelky, vedoucí odboru sbírek a projektový manažer. Na jednotlivých pracovištích jsme se pak setkávali s příslušnými odbornými pracovníky.

Sprengel Museum. Muzeum moderního umění patří k pozoruhodným institucím z hlediska sbírek i z hlediska architektonického řešení muzejní budovy. Při jeho návštěvě jsme měli výjimečnou možnost projít s ředitelem muzea Reinhardem Spielerem také novou přístavbu muzea, která by měla být dokončena na jaře roku 2015. Vedení muzea požadovalo projekt, který bude velkorysý svým výrazem, fungováním a zároveň velmi úsporný na provoz. Osvětlení sálů je řešeno přirozeným horním světlem, umělé světlo má pouze doplňující funkci. Temperování muzea využívá tepelných čerpadel. Součástí konstrukce zdi je elektronický zabezpečovací systém.

Hamburg:

Museum für Kunst und Gewerbe. V rámci prohlídky stálých expozic probíhala diskuse s ředitelkou muzea Sabine Schulze o problematice vnitřního fungování muzea a nutnosti sladit představy pracovníků muzea se současným stavem muzejnictví a především se stavem společnosti. Ředitelka zdůrazňovala nutnost vzájemné komunikace. Jedině tak se instituci podaří předkládat návštěvníkům komplexně pojatá témata. Doba analytického zpracovávání skončila, veřejnost oceňuje syntézy, komplexní představení tématu nahlíženého z různých úhlů pohledu, multidisciplinarity je novým úkolem muzea.

Hamburger Kunsthalle. Ředitel muzea Hubertus Gaßner připravil prezentaci s podrobným popisem fungování instituce včetně detailního rozpisu finančních toků muzea. Pro české účastníky bylo možná překvapující, že z celkového reálného rozpočtu muzeum dokáže 50% svých prostředků získat od sponzorů, prostřednictvím společností přátel, kterých je při instituci zřízeno hned několik a každá má trochu jiné zaměření. Ředitel také představil projekt Modernisierung, tedy probíhající přestavbu historické budovy, která bude nyní vstřícnější k návštěvníkům a díky ní bude možné lépe využít některé stavební přednosti muzea, jako je volná plocha mezi starou a novou budovou a zároveň také vyřeší některé problémy muzea, jako je uvěznění mezi dvěma proudy silniční komunikace, které není nepodobné stavu Národního muzea v Praze. S kurátorkou muzea paní Karin Schick jsme absolvovali komentovanou prohlídku výstavy Max Beckmann. Die Stilleben, která byla vzorovou ukázkou toho, jak nově představit dílo „provařených mistrů“. Velká pozornost je v instituci věnovaná pedagogickým programům, které jsou připravovány pro všechny představitelné kategorie návštěvníků a komentované prohlídky a jiné programy dnes generují téměř polovinu všech návštěvníků. Hamburger Kunsthalle je v tomto ohledu jednou z nejprogressivnějších institucí v Německu.

Hamburg Museum. Městské muzeum v Hamburгу je součástí skupiny Historických muzeí, kam patří Museum der Arbeit, Altonaer Museum a Kramer-Witwen-Wohnung. Muzeum v současné době prochází rekonstrukcí, s kurátorem muzea Ralfem Wiechmannem jsme opět diskutovali o struktuře a fungování muzea, způsobu financování atd.

Během návštěvy Hamburгу proběhlo slavnostní uvítání českých muzejníků na **radnici** a pracovníci radnice ve spolupráci s Německým výborem ICOM uspořádali slavnostní setkání v **Hostinském domě Hamburského senátu**. Za německou stranu se zúčastnili Michael Henker, předseda Německého výboru ICOM, ředitel Sudetendeutsches Museum v Mnichově, Matthias Henkel, člen předsednictva Německého výboru ICOM, člen Institut für Kultur- und Medienmanagement, Freie Universität Berlin. Verena Westermann, vedoucí Referátu mezinárodní spolupráce Hamburгу, Ruth Bäessler, pracovnice téhož referátu. Honorární konzul České republiky v Hamburгу Christian Ancker, jehož účast na slavnostním večeru byla jeho první oficiální akcí ve funkci honorárního konzula. Z muzejních pracovníků se zúčastnili dále Hans Jörg Czech, ředitel Altonaer Musea, Börries von Notz, ředitel Historických muzeí a další. První konkrétní výsledky tohoto setkání už existují, protože právě Börries von Notz využil získané kontakty k tomu, aby je nadále rozvinul pro přípravu dalších projektů a už uskutečnil cestu do Prahy a ve dnech 10.-11. listopadu proběhla jednání s ředitelkou Muzea hlavního města Prahy Zuzanou Strnadovou a ředitelem Historického muzea Národního muzea Markem Junkem o možné budoucí spolupráci.

Brémy:

Návštěva Brém probíhala v sobotu, proto měla už pouze formální charakter a na základě doporučení německých kolegů jsme navštívili vybraná muzea. Nejvíce zapůsobilo **Übersee Museum**, tedy brémské muzeum zámoří, které po roce 2000 provedlo obnovu všech stálých expozic a získalo za to cenu UNESCO.

Jako dík za vstřícnost věnoval Český výbor ICOM německým kolegům porcelánové misky Republika (ve tvaru České republiky) navržené designérem Maximem Velčovským, které Českému výboru ICOM pro tento účel věnovala firma Qubus.

Zapsala Martina Lehmannová